

URSZULA BIJAK
urszula.bijak@ijp.pan.pl
ORCID: 0000-0003-0378-6929
Instytut Języka Polskiego PAN
Kraków, Polska

<https://doi.org/10.17651/ONOMAST.66.27>
Onomastica LXVI, 2022
PL ISSN 0078-4648

XXVII MIĘDZYNARODOWY KONGRES ONOMASTYCZNY (KRAKÓW, 22–27 SIERPNIĄ 2021)

W dniach 22–27 sierpnia 2021 roku odbył się w Krakowie (z rocznym opóźnieniem) XXVII Międzynarodowy Kongres Onomastyczny (27th International Congress of Onomastic Sciences), któremu patronuje od początku International Council of Onomastic Sciences (ICOS). Inicjatorką organizacji tego cyklicznego wydarzenia w Krakowie była nieodżałowana prof. Barbara Czopek-Kopciuch. Przygotowania do Kongresu rozpoczęły się już w 2017 roku, kiedy to przedstawicielki Pracowni Onomastyki Instytutu Języka Polskiego PAN w Krakowie zaprezentowały, wraz z kolegami z Czech i Słowacji, ofertę organizacyjną podczas Kongresu w Debreczynie. Koordynatorem Kongresu została prof. Barbara Czopek-Kopciuch, a sekretarzem dr hab. Urszula Bijak, prof. IJP PAN. Po śmierci prof. B. Czopek-Kopciuch (2020) na koordynatora powołano Urszulę Bijak, a sekretarzem został dr Paweł Swoboda. W założeniu miało to być przedsięwzięcie instytucji naukowych z trzech krajów słowiańskich: z Polski głównym organizatorem był Instytut Języka Polskiego PAN, zwaśzcza Pracownia Onomastyki, oraz Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego i Komitet Językoznawstwa Polskiej Akademii Nauk, ze Słowacji — Instytut Językoznawstwa im. Ľudovíta Štúra Słowackiej Akademii Nauk, Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Mateja Béla w Bańskiej Bystrzycy, Wydział Pedagogiczny Uniwersytetu Trnavskiego w Trnawie, z Czech — Instytut Języka Czeskiego Czeskiej Akademii Nauk. Nieodłącznym elementem kongresów onomastycznych były zawsze wycieczki jedno- i wielodniowe. Uzupełnieniem programu naukowego spotkania onomastów w Krakowie miało być zwiedzanie Małopolski, Czech i Słowacji. Niestety wszystkie plany pokrzyżowała pandemia COVID-19. Kongres został przełożony o rok z nadzieją, że odbędzie się stacjonarnie. Ostatecznie w związku z ciągle niepewną sytuacją pandemiczną, niemożliwymi do przewidzenia, zmieniającymi się ograniczeniami w zakresie organizacji zgromadzeń i podróżowania — odbył się on online.

Patronat nad Kongresem objęli: Prezydent Krakowa prof. Jacek Majchrowski, JM Rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Jacek Popiel i Wojewoda Małopolski Łukasz Kmita.

Tematem Kongresu była interdyscyplinarność badań onomastycznych, interakcje onomastyki z innymi dziedzinami wiedzy; oprócz językoznawców uczestniczyli w nim geografowie, historycy, socjologowie. W Kongresie wzięło udział ponad 250 osób ze 150 ośrodków naukowych z 44 krajów świata, ze wszystkich kontynentów z wyjątkiem Australii. Najliczniej reprezentowana była Wielka Brytania (20 osób), Polska (19), Czechy (17), Węgry (17), Szwecja (16) i Słowacja (15).

Międzynarodowe spotkanie onomastów uroczystie otworzył prof. Maciej Eder — przewodniczący Komitetu Naukowego Kongresu, dyrektor Instytutu Języka Polskiego PAN i przewodniczący Komitetu Językoznawstwa PAN. Uczestników powitali także przedstawiciele organizatorów z Czech i Słowacji: dr Milan Harvalík — wiceprzewodniczący Komitetu Naukowego, prof. Gabriela Múscsková — dyrektor Instytutu Językoznawstwa im. Ľudovíta Štúra Słowackiej Akademii Nauk

oraz przewodnicząca ICOS prof. Paula Sjöblom z Uniwersytetu w Turku w Finlandii. Podczas ceremonii otwarcia uczestnicy mogli również wysłuchać wcześniej nagranych przemówień prezydenta Krakowa prof. Jacka Majchrowskiego i rektora UJ prof. Jacka Popiela. Na zakończenie ceremonii wspomnienie o zmarłej prof. Barbarze Czopek-Kopciuch przedstawiła Urszula Bijak.

Program Kongresu był bardzo bogaty. Podczas czterech dni obrad przedstawiono 206 referatów, w tym dwa plenarne, 10 podczas sympozjów prezentujących dorobek polskiej, czeskiej i słowackiej onomastyki, pozostałe w sekcjach tematycznych poświęconych zagadnieniom teoretycznym (15), toponimii (85), antroponomimii (58), chrematonimii (10) i onimii w literaturze i innych tekstach kultury (26). Referaty wygłaszane były głównie w języku angielskim, ale także w niemieckim (7), francuskim (9) i rosyjskim (13). Odbyla się również dyskusja panelowa dotycząca nazw geograficznych jako danych otwartych. Abstrakty wszystkich wystąpień opublikowane zostały na stronie Kongresu¹.

Plenarny wykład inauguracyjny poświęcony różnym koncepcjom endonimu i egzonimu w toponimii wygłosił Peter Jordan z Austrii („The crucial and contested concept of the endonym/exonym divide in toponymy”). Drugie wystąpienie plenarne dotyczące nazewnictwa Indii (antroponomimów i toponimów) przedstawiła Sheila Embleton z Kanady („Names in India: History, colonialism, renaming, contemporary issues”). Odbłyły się również trzy specjalne sympozja prezentujące stan badań onomastycznych w krajach zachodniej Słowiańszczyzny: w Polsce, Czechach i na Słowacji. Celem tych sympozjów było przybliżenie osiągnięć onomastyki słowiańskiej szerszemu gronu badaczy zagranicznych. Referaty zaprezentowali: Urszula Bijak („Polish toponomastics — history, current state and research perspectives”), Halszka Górný („Anthroponomastic research in Poland — development, achievements, perspectives”), Artur Gałkowski („Theoretical and typological research on chrematonyms in Poland: origins, development, achievements, perspectives”), Magdalena Graf („State of research and perspectives of Polish literary onomastics”) z Polski; Milan Harvalík („Czech onomastics and Czech Onomastic School”), Jiří Martinek („Onomastics and Czech historiography”), Irena Švehlová („100 Jahre der Standardisierung tschechischer geografischer Name”) z Czech oraz Iveta Valentová i L’ubor Králík („Theory of proper names by V. Blanár and research into Slovak anthroponymy”), Juraj Hladký i Andrej Závodný („The research of Slovak toponymy (oikonymy, anoikonymy”), Mária Imrichová i Veronika Gondeková („Research of Slovak chrematonymy”) ze Słowacji².

Każdego dnia odbywało się sześć równoległych sekcji tematycznych. Najwięcej referatów dotyczyło różnorodnych problemów toponomastyki zarówno historycznej, jak i synchronicznej, w ujęciu tradycyjnym i interdyscyplinarnym. Zaprezentowano słowniki i toponimiczne bazy danych oraz wyniki badań nad nazwami miejscowymi, terenowymi, wodnymi, nazwami regionów w poszczególnych krajach europejskich i pozaeuropejskich, kontaktami językowymi w świetle toponimii, tendencjami we współczesnej urbanonimii, dziedzictwem kulturowym, konceptualizacją przestrzeni, perspektywą genderową, użyciem metonimii i metafory w kreacji toponimów. Nieco mniej prezentacji dotyczyło antroponomimii. W swoich wystąpieniach badacze nazw osobowych skupili się m.in. na tendencjach w nadawaniu imion w XX i XXI wieku (m.in. w Chinach, Japonii, Szwecji, Bułgarii, Rumunii, Polsce, Estonii, na Łotwie, Litwie, w Meksyku, Kamerunie, Botswanie, na Karaibach), prezentacji słowników nazwisk i imion z różnych okresów historycznych, typologii nazwisk oraz analizie nazwisk pochodzenia obcego w antroponomastykonach różnych krajów. Podobnie jak w wypadku toponimii wykorzystywano różnorodne metodologie od tradycyjnych filologiczno-historycznych, przez pragmatyngwistyczne, socjolingwistyczne, kulturoznawcze, po kwantytatywne. Niewiele było referatów czysto teoretycznych, a rozważania o tej problematyce dotyczyły definicji nazwy własnej i terminologii onomastycznej. W zakresie chrematonomastyki przedstawiono opracowania poświęcone motywacjom rozmaitych zbiorów nazw komercyjnych, zwracano szczególną uwagę na to, co lokalne i globalne. Skromnie również, jeśli chodzi o liczbę referatów, reprezentowana była onomastyka literacka. Tu rozważania dotyczyły funkcji nazw własnych w literaturze pięknej, w twórczości

¹ <https://icos2020.ijp.pan.pl/abstracts>

² Referaty z sympozjów słowiańskich opublikowane zostaną jako numer tematyczny „West Slavic onomastics” czasopisma „Onoma” (57/2022).

różnych pisarzy (m.in. Szekspira). Kilkoro badaczy zajęło się także funkcjami onimów w innych tekstach kultury (folklor, religia, epistolografia, prasa, reklama, gry).

Jeden dzień Kongresu poświęcony był sprawom organizacyjnym. Odbyły się posiedzenia grup roboczych ICOS: terminologicznej, młodych naukowców, bibliograficznej, public relations, spotkali się również redaktorzy czasopism onomastycznych. Na walnym zgromadzeniu członków ICOS wybrane zostały nowe władze stowarzyszenia: przewodniczącą została Katalin Reszegi z Węgier, wiceprzewodniczącymi: Yolanda Guillermina López Franco z Meksyku i Peter Jordan z Austrii, sekretarzem Władysław Alpatow z Rosji, skarbnikami: Alexandra Petrulevich i Daniel Solling ze Szwecji, administratorem strony internetowej Eugen Schochenmaier z Niemiec, członkami: Brittnee Leysen z Wielkiej Brytanii, Fatemeh Akbari z Austrii, Artur Gałkowski z Polski, Lasse Hämäläinen z Finlandii oraz Márcia Sipavicius Seide z Brazylii.

Ostatniego dnia konferencji miała miejsce dyskusja panelowa „Place-names as Open Data”, przygotowana i moderowana przez Pedera Gammeltofta z Norwegii. Wzięli w niej udział specjaliści, znawcy tej problematyki z różnych krajów: Peder Dam, Emily Lethbridge, Kristina Neumüller, Daniel Nyangweso, Alexandra Petrulevich, Elin Pihl.

Tuż po dyskusji panelowej odbyła się ceremonia zamknięcia XXVII Międzynarodowego Kongresu Onomastycznego, którą poprowadził Maciej Eder. Program naukowy konferencji krótko podsumował Richard Coates z Wielkiej Brytanii. Głos zabrały również przewodniczące ICOS: ustępująca Paula Sjöblom i nowo wybrana Katalin Reszegi. Zaproszenie na kolejny kongres ICOS, który odbędzie się w Helsinkach w 2024 roku³, z ramienia organizatorów skierowała Terhi Ainiälä z Uniwersytetu Helsińskiego.

Kongresowi w Krakowie towarzyszyła wirtualna wystawa monografii i czasopism z lat 2018–2021. Zaprezentowane zostały wydawnictwa z 20 krajów, najwięcej pozycji przedstawiła Polska (20). Nawet jeśli nie było uczestników z danego kraju, jak np. z Białorusi, to nadesłane publikacje zostały również zamieszczone⁴.

Kongres był też okazją do przedstawienia szerokiemu środowisku naukowemu elektronicznych projektów leksykograficznych (także innych niż onomastyczne) Instytutu Języka Polskiego PAN⁵.

XXVII Międzynarodowy Kongres Onomastyczny przejdzie do historii jako pierwsze wirtualne spotkanie onomastów z całego świata. Referaty i dyskusje toczyły się w czasie rzeczywistym, ale nagrane zostały ceremonie otwarcia i zamknięcia Kongresu oraz dwa wystąpienia plenarne⁶. Kongresowi towarzyszyła też część kulturalna, był to nagrany ze specjalną dedykacją dla uczestników recital fortepianowy krakowskiego pianisty Ayhama Hammoura⁷. Koncert był chwilą oddechu od napiętego programu naukowego. Po zakończeniu obrad każdego dnia udostępniane były wirtualne pokoje do mniej formalnych spotkań. Od strony technicznej Kongres przygotował i czuwał nad jego właściwym przebiegiem dr Paweł Swoboda (z zespołem), który również na bieżąco aktualizował stronę internetową. I choć konferencja online przebiegła sprawnie, bez problemów technicznych, to naprawdę szkoda, że onomaści z całego świata nie mogli osobiście spotkać się w Krakowie.

Mija rok od zakończenia Kongresu, który był wielkim wydarzeniem dla polskiego środowiska onomastycznego. Dla organizatorów nie jest to jeszcze wydarzenie zakończone, obecnie trwają prace nad wydaniem trzytomowej publikacji pokongresowej, które planowane jest w roku 2023.

³ Więcej informacji na stronie <https://www.helsinki.fi/en/conferences/28th-international-congress-onomastic-sciences>

⁴ Są one dostępne na stronie <https://icos2020.ijp.pan.pl/book-exhibition>

⁵ Wirtualne prezentacje 10 słowników i korpusów zostały zamieszczone na stronie <https://icos2020.ijp.pan.pl/digital-projects-of-the-institute-of-polish-language-ijp-pan>

⁶ Tuż po zakończeniu zostały udostępnione na stronie <https://icos2020.ijp.pan.pl/videos>

⁷ <https://icos2020.ijp.pan.pl/concert>